

**Громадська організація
«Київська наукова організація
педагогіки та психології»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ**

учасників міжнародної
науково-практичної конференції:

**«НАУКОВА ДИСКУСІЯ:
ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ
ТА ПСИХОЛОГІЇ»**

6-7 грудня 2019 року

ЧАСТИНА II

Київ
2019

УДК 001.8:[37.013+159.9](063)
НЗ4

Наукова дискусія: питання педагогіки та психології : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 6-7 грудня 2019 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. – Ч. 2. – 160 с.

УДК 001.8:[37.013+159.9](063)
НЗ4

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

© Колектив авторів, 2019
© Київська наукова організація педагогіки та психології, 2019

Ващук О. П. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ	118
Велитченко Л. К. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	121
Кіцила Л. Ф. ПСИХОЛОГІЯ ТРИВОЖНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ	125
Кіцила Л. Ф. ПСИХОКОРЕКЦІЯ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ІНВАЛІДІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	128
Ковтун А. Ю. БУЛІНГ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ДИТИНИ-АГРЕСОРА	132
Круть К. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ УЧНІВ РАНЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ІЗ РІЗНИМ СОЦІОМЕТРИЧНИМ СТАТУСОМ.....	136
Мартинюк Д. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	140
Митрошина Л. П. СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ	142
Митрошина Л. П. ПОТРЕБИ ТА МОТИВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	146
СЕКЦІЯ 14. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ	
Кушнір А. Т. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ МНС	150
Яремко Р. Я., Вавринів О. С. ФЕНОМЕН ВІРИ ЯК ОСНОВА ЖИТТЕСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ	153

рятувальника успішних дій в критичні моменти і готовності ризикувати своїм життям.

Імовірність успіху в таких екстремальних умовах прямо залежить від професійної підготовки, яка включає в себе наступні компоненти: екстремальна обізнаність, морально-психологічна підготовленість до дій в екстремальних ситуаціях, екстремальна навченість, надійність професійних навичок і вмінь, рівень сформованості навичок командної роботи і умінь діяти в групі, в тому числі з інтернаціональним складом, екстремально-психологічні знання, екстремально-розвинені пізнавальні якості (спостережливість, мислення, пильність, воля та ін.), ступінь підготовленості до забезпечення особистої безпеки [4].

Для екстремальних умов характерні сильні травмуючі впливи подій та обставин на психіку співробітника. Цей вплив може бути сильним і одноразовим, із загрозою життю і здоров'ю, наприклад, при обвалах, вибухах, обваленнях будівель і т. п. або багаторазовим, що вимагає звання до часто діючих джерел стресу. Вони характеризуються різним рівнем несподіванки, масштабності, можуть служити джерелом як об'єктивного, так і суб'єктивного стресу.

Характерним стресогенним фактором в роботі рятувальників є режим тривожного очікування під час виконання добового чергування. У деяких співробітників служби МНС, занепокоєння, пов'язане з очікуванням виклику, пов'язане з реакцією, яка може бути більше реакції, що виникає під час дій в бойовій (робочій) обстановці. Під час чергування рятувальник повинен бути в стані постійної готовності, щоб при наявності кризової ситуації терміново прибути на місце надзвичайної події для її вирішення.

Робота рятувальників також пов'язана зі значними фізичними навантаженнями, які зумовлені високою швидкістю дій при евакуації потерпілих, розборі конструкцій і обладнання, роботі з пожежно-технічним обладнанням, евакуації матеріальних ресурсів і т. ін.

Стійкість співробітників МНС до психологічного стресу є професійно важливою якістю, тобто рівень її виразності (більше – менше) визначає особливості їх особистості та її структуру. Більш стійкі до психічного стресу рятувальники відрізняються: домінуванням стримуючих якостей особистості, а саме певної соціальною відчуженістю, стриманістю, скромністю, відповідальністю, надійністю для важливої роботи. Менш стійкі до психічного стресу відрізняються: соціабельністю, балакучістю, недоліком самоконтролю, розкутістю, імпульсивністю, спонтанністю [5].

Таким чином за результатами теоретичного дослідження стресостійкості у співробітників МНС було виділено внутрішні та зовнішні фактори впливу на стресостійкість. До зовнішніх факторів, що визначають індивідуальну стресостійкість людини, відносять умови життя, спосіб життя, харчування. Внутрішні чинники стресостійкості – це

спадковість, попередні хвороби, індивідуально-психологічні якості (властивості нервової системи, конституція, темперамент). Для працівника МНС необхідним є наявність високого рівня стресостійкості та інших якостей (психологічних та фізіологічних), що дозволяють рятувальнику активно боротися з впливом стресу на власний організм.

Література:

1. Дружилов С.А. Профессиональное здоровье трудящихся и психологические аспекты профессиональной адаптации. *Успехи современного естествознания*. 2013. № 6. С. 34-37.
2. Китаев-Смык Л. А. Психология стресса. Психологическая антропология стресса. М.: Академический Проект, 2009. 943 с.
3. Райкова Е. Ю. Терапия и профилактика профессионального выгорания у представителей помогающих профессий. *Молодой ученый*. 2011. №5. Т.2. С. 92-97.
4. Щербатых Ю. В. Психология стресса и методы коррекции. СПб.: Питер, 2006. 256 с.
5. Шойфет М. С. Селье, 100 великих врачей. М.: Вече, 2008. 528 с.

Яремко Р. Я., Вавринів О. С., викладачі кафедри практичної психології та педагогіки

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

ФЕНОМЕН ВІРИ ЯК ОСНОВА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні людина все більше піддається руйнівній дії економічних, соціальних, політичних, національних, військових, екологічних, техногенних та міжособистісних стресових факторів, часто носять глобальний характер і становлять загрозу для особистості людини і його здоров'я. Вони роблять сильний негативний вплив на психіку людини, провокують стан тривоги, самотності, непевненості в собі і своєму майбутньому, призводять до втрати сенсу життя. В останні роки спостерігається зростання соціальних хвороб, прикордонних пенітентних станів, суїцидів, що свідчать про зниження стресостійкості і життєстійкості людини [1].

Багато людей намагаються протистояти цим тенденціям і зберегти самотність, унікальність, цілісність своєї особистості на основі набуття втрачених релігійних духовно-моральних цінностей і ідеалів [4]. Релігійна віра для цих людей стає значущою сферою екзистенціального буття, в якій вони намагаються знайти змістотворні мотиви, цінності, душевні сили, необхідні для подолання стресів. Метою роботи є вивчення феномена віри як ресурсу життєстійкості особистості.

У психологічних словниках можна зустріти два значення поняття «віра». По-перше, віра – це «особливий стан психіки, що полягає в повному і беззастережному прийнятті людиною будь-яких відомостей, текстів, явищ, подій або власних уявлень і висновків, котрі можуть виступати в подальшому основою його» Я «, визначати деякі з його вчинків, суджень, норм відносин і поведінки» [1, с. 84]. По-друге, віра – це «рішуче, що перевищує силу зовнішніх фактичних і формально-логічних доказів, визнання чого-небудь істинним» [1, с. 84].

У християнській ж традиції, за словами св. апостола Павла, «віра то підстава сподіваного, доказ небаченого». Уже з цих визначень слід, що феномен віри є важливою характеристикою психіки людини, що впливає на формування його особистості і поведінки. Віра є істотною частиною самосвідомості, яка притаманна людині з моменту її народження. У кожної людини спочатку присутня потреба вірити в щось. Але віра буває різна, і вірять люди в різні речі, так як людина вільна у виборі об'єкта віри. Багато людей вірять в природу, в силу інтелекту, в людини, в космічний розум, НЛО, в Бога, за відсутності Бога, в себе, власні сили, успіх справи.

У різних підходах до вивчення віри відображаються її різні грані, характеристики і смисли. Для одних віра являє собою сильне емоційне переживання, для інших – віра є установкою свідомості, через яку переломлюються наші сприйняття подій, людей, самих себе. В окремих випадках віра проявляється як довіра до тієї інформації, яка викладається авторитетною для нас людиною, групою, організацією. І, нарешті, це може бути релігійна віра, пов'язана з визнанням надприродної реальності і Бога. Феномен віри присутній навіть у раціонально мислячих людей, що відкидають у себе наявність віри [5].

З одного боку, віра є ірраціональний процес, який супроводжується почуттям впевненості в істинності знань. З іншого боку, в основі віри лежать знання. Звичайна віра часто може підтверджуватися даними чуттєвого досвіду або висновками логічного мислення. Але в декотрих випадках віра виявляє себе при відсутності будь-яких доказів, навіть

всупереч ним. Людина вірить тому, що це абсурдно, безглуздо, неможливо, таємничо. У кожній такої віри є свої основи, які можуть бути, неочевидні для інших. З психологічної точки зору можна побачити як позитивні, так і негативні наслідки в будь-якій вірі.

По-перше, віра дає людині душевні сили долати труднощі в досягненні поставлених цілей. А якщо віра підкріплюється життєвим досвідом, то людина відчуває величезну радість і щастя. Це особливо помітно у сфері наукової, мистецької та літературної творчості, коли вчений, художник чи письменник знаходить підтвердження своїм гіпотезам, проектам, задумам, образам.

По-друге, людина, впевнена в чомусь, має внутрішню опору при вирішенні складних життєвих питань. Віра становить стрижень особистості людини, лежить в основі формування ціннісних орієнтацій і, відповідно, моделлю ставлення до світу. Численні соціально-психологічні дослідження вірувань, переконань, установок показують взаємозалежність цих характеристик людини, його поведінки і способу життя [5].

По-третє, віра може бути сліпою, фанатичною, помилковою і приводити до руйнівних наслідків для людини, навіть дуже віддалених. Наприклад, деякі вірять в людину, здатну змінити і врятувати світ, в силу його інтелекту, творчих здібностей, і тим самим виправдовують божевільні експерименти людини, які виходять далеко за межі норм і правил міжнародного права, етики та релігійної моралі [4].

Тому те, у що вірить людина, виявляється далеко не байдужим для неї самого і оточуючих людей. І не будь-яка віра може стати захистом і надавати людині онтологічну впевненість і опору в житті. Нас, звичайно, цікавить віра з точки зору того, як вона дозволяє людині зберегти себе, вистояти в черзі життєвих випробувань і страждань, сприяти духовному зростанню і психологічному здоров'ю. Такою опорою може стати релігійна віра, тому що вона містить в собі абсолютні критерії духовності і відповідає на основні питання, пов'язані з розумінням сенсу життя, смерті, посмертного існування душі, свободи людської особистості, з формуванням вищих цінностей. Тільки така віра може кардинальним чином вплинути на поведінку людини та її життєвий шлях.

Р.М. Грановська слушно зауважує, що людина, володіючи нічними ідеалами в системі своїх цінностей, «знаходить гармонійну стійкість, здатність зберігати цілеспрямованість в життєвих катаклізмах. Бог як осередок вищих цінностей втілює в собі ті недосяжні для окремої людини моральні ідеали, які здатні організувати вчинки віруючої

протягом усього життя і зробити її осмисленою, а характер оптимістичним [2, С. 426].

Для людини життя знаходить істинний сенс, коли вона пов'язує його не тільки з здійсненням земних завдань, а й з наявністю вічних, неминущих цінностей. Віра як раз і дозволяє людині вийти за рамки свого фізичного людського існування. Вона є інтегральною характеристикою особистості, що зачіпає всі рівні її життєдіяльності. Але, перш за все, вона зі-який відносять з найвищим рівнем цінностей в смисловій сфері особистості.

Релігійне прагнення завжди можна розглядати як вище устремління особистості до нескінченного, яке «робить всі решта інтересів і прагнень поверхневими і яке містить в собі відповідь на питання про сенс життя» [2].

Втрата ж віри в вищі цінності породжує почуття безглуздості буття. Віра як особливий психічний стан нерозривним чином пов'язана з вірою як центральною світоглядною категорією. В усіх мовах, з якими спочатку пов'язане становлення теїстичних релігій, «віра», «вірність», «віруючий» і «вірний» позначаються одним і тим же словом. А ці терміни мають один корінь зі словом «впевненість» і за своїм значенням прирівнюються один одному. У словнику В.І. Зінченко віра виокремлюється як «впевненість у чомусь» [2]. Але можна сказати і навпаки, впевненість є тверда віра.

Р.М. Грановська дала блискучий аналіз психологічних аспектів віри на прикладі найрізноманітніших релігійних течій – індуїзму, буддизму, конфуціанства, іудаїзму, християнства, ісламу. Вона показала вплив віри на світогляд, психічне здоров'я, етику сучасної людини, залежність релігійного світогляду від його статі, віку, темпераменту. Для неї – віра становить основу Моделі Світу, яку створює людина, і яка є сенсом життя людини. Саме завдяки вірі людина легше переносить життєві кризи, здатна подолати страх смерті [5]. У кожній релігії існує своя система цінностей, канонів, обрядів, ритуалів, які дозволяють людині організувати своє життя, задати перспективу її розвитку і способи виходу з кризових ситуацій. [2].

Дослідження різноманітних наукових і релігійних текстів показує, що феномен віри є основною характеристикою психіки людини, впливає на формування його особистості і поведінки [5].

Таким чином, віра як особливий психічний стан нерозривно пов'язана з вірою як центральною світоглядною категорією. Віра, допомагає людині зберегти себе, вистояти в низці життєвих випробувань і страждань, вона

сприяє духовному зростанню і психологічному здоров'ю. Віра відіграє таку роль у житті людини, оскільки відповідає на центральні питання, пов'язані з розумінням сенсу життя, смерті, посмертного існування душі, свободи людської особистості, з формуванням вищих цінностей. Втрата віри у вищі цінності породжує почуття безглуздості існування.

Література:

1. Большая психологическая энциклопедия. – М.: Эксмо, 2007. – 544 с.
2. Грановская Р.М. Психология веры. – СПб.: Речь, 2004. – 576 с.
3. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. – СПб.: Прайм–ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. – Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
5. Грановская Р.М. Психология веры. – СПб.: Речь, 2004. – 576 с.
6. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua>.